

Johannes Ewald - Frederik Moltke

Christian Molbech

Af KJELD GALSTER

Mellem de hjem, Frederik Moltke kom i, var også Adam Wilhelm Hauchs og Frederik Hauchs. I det sidste lærte han sønnen, den unge Carsten Hauch, at kende.

Hauch var betaget af hans ydre optræden: i hvilket selskab han end befandt sig, blev han dettes sjæl og midtpunkt, thi han besad stor vittighed og kløgt, dertil et stort konversationstalent. Man kom uvilkårligt til at tænke på en fransk adelsmand af den ædle slags fra fordums tid: hans kløgt, hans opblussende begejstring, hans åndelige fyrlighed og bevægelighed, hans lette konversation, der bestandig glimrede med elektriske gnister, fik én til det. Han var også meget ømfindelig med hensyn til den ydre ære; denne hans noget overdrevne æresfølelse havde i hans ungdom haft en duel til følge, hvorved han mistede brugen af to fingre. —

Men var han adelsmanden i sin fremtræden, var han det ikke mindre af sind.

Mellem hans fejl var en stor letsindighed i pengesager. Uagtet sin store gage var han i bestandig pengeforlegenhed, i årene 1805–07 fik han af Kongen understøttelser på ikke mindre end 20.000 rd. Men lige galt blev det. Dog, han tog sig det ikke nær, og når han blot kunde skaffe de summer, som dagen krævede, tænkte han så lidt som muligt på fremtiden.

Dog, hans gode egenskaber overskyggede langt denne letsindighed.

Han siger om sig selv: »Oprigtighed og Patriotisme, lidt Enthusiasme har Hovedtrækkene i min Character«. Dette er rigtigt, omend for beskeden sagt: *lidt* entusiasme burde erstattes af *megen*.

Vi synes, at vi ser langt dybere ind i ham ved Johannes Ewalds ord i Til min Moltke.

— — Mig de cimbriske Halvguders Sanger,
Mig, o sødeste, svulmende Stolthed!
Mig, som kiendes og elskes af Moltke
Mig kan de venlige Dyder allene
Skabe til Skiald.

— — Derfor, smilende Dyders og frugtbar
 Viisdoms flammende Ven, o du Jordens
 Elsker! Derfor, min ædelste Moltke
 Fylder du Mægtig mit Bryst, og min Harpes
 Sittrende Stræng.

Moltke var Jordens elsker som smilende dyders flammende ven: han hørte til den nye tids ivrige forkæmpere, var besjælet af iver for oplysning og fyldt af varme ønsker om at hæve de lavere klasser op til større velstand og lykke. Navnlig skolens reform og fattigvæsenets ordning havde i ham en ivrig talsmand.

Men endnu mere var han jordens elsker som frugtbar visdoms flammende ven: han var tidlig blevet bekendt med de græske og romerske digtere, som var ham kære, og hvis selskab han nødig vilde undvære; de oplivede og styrkede ham i gode som onde tider, og hos dem fandt han ikke blot nydelse og underholdning, men også lægedom for sjælen. Hvor optaget han end var af statstjenesten, fandt han dog tid til at tilegne sig mange kundskaber, særlig i historie og statsvidenskab. »D. Exc. er den af Nutids Store«, skrev G. L. Baden i 1809, »som jeg veed fortrinlig interesserer Sig for alt hvad angaaer Fædrelandets Historie«.

Men han fortabte sig ikke i fortiden. Han fulgte med interesse med i samtidens litteratur. Og ikke blot det: han var digternes ven og hjælper.

Vi ser ham som ung mand, godt 20 år, sidde ved Ewalds sygeseng. Han trøster og opmuntrer. Og han føler med ham og giver ham ret, han er jo ung og begejstret, *selv* letsindig, og han har ikke som Ewalds moder og Schønheyder det tunge ansvar. Derfor fortæller digteren ham også frit og åbent:¹

... Jeg har i disse sidste otte Dage været i mit sædvanlige Fjerding-Aars *Hurry Durry*. Jeg maae, endskjøndt jeg har meget at skrive, dog i en Hast først oplyse Dem dette.

Min Imagination nemlig, min heede, luunefulde Indbildnings-Kraft kan holde ud omtrent i to Maaneder og tre Uger at gaae i jævnt Trotte [: Trav] eller høyt en kort Gallop under Religionens, Fornuftens, Dydens og Sædernes Tøyle — men kommer den fjerde Uge i den tredie Maaned, da tager den i Almindelighed for sig selv, bruuser og sprudler, sætter over Gjerder og Gryfter, og da — — maae Fanden kunde holde den ... Farvel, Rytter! — Undertiden kaster den ham i Skarnet. Og det er næsten vederfaret mig denne Gang. I det mindste hænger jeg kun i den ene Stig-Bøyle. —

Moltke førte Ewald fra sygeværelset i Søbækshuset ind i Krogerups lyse stuer, ind i det hyggelige familieliv, han levede der med moderen, søsteren og broderen Adam Ludvig. Og han er med til at skaffe digteren de sidste års lune ly hos Ane Christine Skou i Skindergade.

I efteråret 1776 havde Ewald gennem Moltke fået tilsendt 100 rdl. fra Guldberg. Nu i 1777 bevilgedes der ham – sikkert også ved Moltke – 100 rdl. af Kongen, og han kunde gøre regning på en lignende understøttelse fremdeles, om han skulde behøve den.

Men der måtte smedes, mens jernet var varmt, og i Københavns Adresse Contours Efterretning 2. september 1777 lod Moltke, der jo var kammerjunker ved enkedronning Juliane Maries hof, sikkert efter aftale med digteren, anonymt indrykke følgende digt:

*Til den danske Skjald
i Anledning af den 4de September 1777*

Religion dig først i Helligdommen førte
Og skabte dig til Skjald.
De stærke Toner, som vi af din Harpe hørte,
Var Verdens første Fald.²

Vi saa Halvgudens Strid og Død opfyldte Norden
Og Odin i din Sang!³
vi følte Cimbrers Mod – din Sang, o Skjald, var Torden
Og Død din Harpes Klang.

Nu sang du Landets Ven. Du følte Landets Glæde
Og fulgte Glædens Røst –
Din Lov var Frederik.⁴ – Glad saae vi dig fremtræde;
Din Sang var Danners Lyst.

Se Landets Genius, som dig i Dag tilvinker.
Tag Harpen, Skjald, igjen!
See Julianes Dag, hvis Straaler os tilblinker;
Og du skal synge den.

Fortolk med Skjalde-Kraft vor Fryd – og Nordens Ære,
Og da læg Harpen ned,
Og da – – da skal dit Navn blandt Skjaldre helligt være!
Din Løn vor Kjerlighed.

Og Ewald svarer vennen: *I Anledning af Hendes Kongelige Majestæts Dronning Juliane Maries høje Fødselsfest den 4. September 1777.*

Han henvender sig først til den anonyme, som han havde modtaget opfordringen fra:

Unge Barde, du hvis Tanke brænder	Siig, var det dig, hvis varme Aande rørte
Ved Glimtet af Skioldungers Dyd,	Den gyldne Streng og krævt Sang?
Skiul ei din Siæl og Ild! Mit Hierte kiender	Var det en Gienlyd af din Siæl, jeg hørte
Din Læbes elskte Lyd!	I Harpens høie Klang? – –

Derpå besynger digteren *Juliane*, »fredsæle Dronning«.

Sådan kunde de arbejde sammen; så ivrig kunde Moltke være for at hjælpe sin ven, den syge og fattige digter.

Ikke underligt, at Ewald (1. sept. 1778) kunde skrive til ham:⁶ »Jeg har hørt, at min Herr Broder nu gjør Opvartning på Fredensborg som Jagd-Junker. Er det saa – da kysser jeg hans Sporer. Det er min Rang og min Stolthed at være Deres Ven – og det er meer – det er min Lyksalighed. Derfor, beste, kjæreste Velynder, elsk Deres troeste

Ewald.«

Moltke gennemløb en strålende embedskarriere: Amtmand i Norge, deputeret i finanskollegiet, præsident i danske kancelli, geheimestatsminister.

1824, da han var blevet 70, tog han sin afsked fra statsstjenesten (sidst stiftamtmand i Aalborg) og levede stille i København. 1829 havde han den sorg, at hans trofaste hustru gennem mange år, Sophie, født Hauch, døde. Den ene efter den anden af hans venner mistede han, og den ensomme gamle Moltke bestemte sig til at flytte bort, til Vallø, hvor han havde slægtninge. Han skrev afskedsbreve til sine venner og bekendte, til biskop I. P. Mynster således (14. juni 1830): »Jeg agter at begive mig, sidst i Ugen, paa Landet for at samle Kræfter og Helbred, som jeg desværre endnu savner i den Grad, at jeg ikke uden med Frygt for uventet at overraskes af utaalelige Smerter, tør vove mig i Selskab og møde i offentlige Samlinger. Jeg maa derfor ogsaa nægte mig den Fornøjelse personlig at tage Afsked med mine Venner og Bekiendtere«.

Men lige forinden havde han fra *Christian Molbech*, sekretær ved Det Kgl. Bibliotek, modtaget et brev, hvori Molbech meddelte ham, at han agtede at skrive Johannes Ewalds levned og nu bad ham om oplysninger. Moltke svarede ham omgående (Ny kgl. S. 4° 2336):

Kjøbenhavn, 4. April 1830.

Deres Velbaarenheds ærede Skrivelse f. M. har jeg med største Fornøjelse modtaget, og er jeg for samme saa meget mere forbunden, da jeg deraf erfarer, at min forevige Ven – Danmarks store Digter Johannes Ewald – vil finde i Dem – hvis udmærkede litteraire Fortjenester ere os saa bekiendte – den værdigste Biograph, som hans Venner, og Videnskabers Dyrkere kunne ønske sig.

Hvor kiært vil det være mig at se den udødelige Digers Skildring af Mester

Haand, hvis Venskab var min største Glæde, og hvis Minde altid skal være mig dyrebar. Kuns beklager jeg at jeg ikke er i Stand at levere enten Breve eller noget Bidrag der kunde tjene til at oplyse hans Liv og Individualitet. Brevvexling har ikke – i den Tid jeg levede med Ewald – fundet Sted; hans ynkelige Svaghed gjorde ham det vanskeligt at sysselsætte sig med brevskrivning; jeg saa ham jevnlig – men leed meget ved at være Vidne til hans Lidelser; som dog ikke hindrede ham fra kiærlig Samtale, og Udvikling af de Mesterstykker, der begrundede hans Udødelighed. Disse Momenter ere mig uforglemmelige og efterlade varige Indtryk, der intet kan udslette eller svække. Jeg har kuns at tilbyde Dem, kiære Herr. Justitsraad, vedfølgende Ode, hvormed han i Aaret 1778 glædede mig paa min Broders Fødselsdag, og i en liden Venne Kreds.^o Deres Velbaarenhed vil, derom er jeg vis, være overbevist om den Glæde det vilde være mig, naar jeg kunde paa nogen Maade have opfyldt Deres Forlangende.

Jeg forbeholder mig, forinden jeg forlader Hovedstaden for at begive mig paa Landet, i Samtale med Deres Velbaarenhed at omhandle en for mig saa kiær Gienstand.

Moltke.

Derefter er fulgt en samtale mellem de to, vel hos Moltke.

I begyndelsen af 1831 modtog Moltke så i Vallø fra Molbech *Johannes Evalds Levnet*. Den var ham til stor glæde; *den var tilegnet ham*. Der stod:

... De elskede Ewald i Ungdommens Aar. Alderens Sneer har hverken kølnet denne Følelse, eller dæmpet den Ild, som altid brændte i *Deres* Aand for det Sande, det Gode og Skønne. Et halvt Aarhundredes dybe Kløft ligger imellem Evald og *Dem*; og dog er han *Deres* Hierte nær; dog har det ikke ophørt at elske ham, eller ophørt at pleie hans Erindring. Hvad Danmark eiede, og hvad det for tidligt tabte i denne Digter, have Faa kunnet skønne bedre, eller føle saa dybt som *De*.

Hvis *Deres Excellence* da maatte finde, at min Bestræbelse i dette Skrift ikke var Formaalet uværdig – hvad bedre Vidnesbyrd kunde jeg vel modtage om, at min Kierlighed til Digteren ikke ganske har skuffet mig under et Foretagende, hvor saa meget har manglet mig for at kunne, selv med den redeligste Villie, opfylde Gienstandens Fordringer.

Men, i hvad her end maatte fattes, haaber jeg, *De* ikke vil savne den Kiærlighed til Fædreland, Sandhed og Konst, som jeg regner for min bedste Adkomst til at kunne hellige *Deres Excellence* dette Arbejde.

C. Molbech.

Da Moltke havde læst Ewalds *Levnet*, måtte han straks skrive til bogens forfatter (Ny kgl. S. 4° 2336):

Wallø. 1. Marts 1831.

De har, høistærede Herr. Professor, behaget godhedsfuld at tilegne og tilsende mig vor forevige Ewalds *Levnet*, og derved givet mig et Bevis paa hædrende Agtelse og venskabelig Opmærksomhed, for hvilket De tillade at jeg herved

bevidner Dem min varme Taknemlighed. De har i meer end (e)en Henseende den største Fordring paa samme.

I Deres mesterlige Skildring har De, kiære Herr. Professor, ikke allene fremstillet den store Digter, saaledes som vi beundrede ham, men De har, ved at vise den ulykkelige i Kamp med Livets bittre Kummer og Lidelser, vi(d)st at udbrede over ham en høi Interesse og sætte ham i et Lys, der gjør os ham lige saa elskværdig som stor. – Derfor skylder ogsaa jeg, der kiendte og elskede ham, den ædle – derfor skylder jeg Dem, kiære Herr. Professor, mit rørte Hiertes inderlige Tak – thi De reiste ham et saa skjønt Monument. Jeg er ikke saa egoistisk, at jeg skulde ved taknemmeligen at paaskiønne Deres, mig bedre stemte fordeelagtige Ytringer, ansee mig dem værdige; jeg tilskriver dem venskabelig Overbærelse og det Venskab Ewald skiænkede Ynglingen i hans Ungdoms Aar, og som endnu er Oldingens Hæder.

Ligesom Deres herlige Værk er et rigt Beviis paa Deres udmærkede Talent, saa skal ogsaa Deres mig ved denne Leilighed udviiste Godhed ogsaa opbevares i den taknemlige Erindring, og giengieldes ved udmærket Høiagtelse og den venskabeligste Hengivenhed.

Moltke.

Det var triste år, Moltkes sidste – dødsfald efter dødsfald. Men skønt i høj grad lidende fulgte han med interesse med i det offentlige liv. Sin kærlighed til kunst og videnskab havde han stadig. Endnu i 1835 havde alderen ikke mindsket hans åndskræfter meget. Han havde nylig læst Cicero, der altid havde optaget ham så stærkt, og ytrede sin levende beundring for Cato den ældre, men, tilføjede han, læsningen af denne bog (de senectute) havde ikke skænket ham synderlig trøst i hans høje alder; thi han turde ikke ligne sig ved de store mænd, som blev fremstillet deri som eksempler på en til den sidste stund virksom alderdom. »Min uvirksomhed piner mig«, sagde han. »Den vise bør dø beskæftiget«.

1836 døde han, træt og mæt af dage.

Men billedet af den trætte, gamle mand skal ikke fordunkle billedet af den kærligt-hjælpsomme unge mand, vi kender.

Smilende Dyders og frugtbar

Visdoms flammende Ven, o du Jordens Elsker.

1. Johannes Ewalds Levned og Meninger. Selvbiogr. Brudstykker og Breve ved Louis Bobé. (1911) s. 216. – 2. Adam og Eva eller den ulykkelige Prøve. – 3. Balders Død. – 4. Cereris og Thetidis Strid. En Prologue i Anledning af H. K. H.s Arveprinsens Formæling 1774. Ode til Arveprinsen, 11. okt. 1776. – 5. J. E.s Levned og Meninger m. m. ved Louis Bobé (1911) s. 209. – 6. Oden »Til Højvelbaarne Hr. Kammerjunker (Adam Ludvig) v. Moltke i Anledning af den Ham og Venskabet hellige 6. December 1778« fremkom første gang i Molbechs biografi (s. 229).